

z obema nogama hipoma od skale čez prepad na snežni rob ter mi pomoli roko nasproti. Jaz stopim ž njegovo pomočjo zraven njega na sneg, nato se obrne s hrbtom proti pečini in, kakor bi trenil, je že slonel na njej ter noge upiral na snežni rob, — pod njim pa je zijala tista že opisana globina, katera se je napravila vsled raztopljenega snega zraven pečine! Zdaj mi zopet pomoli roko, da ga posnemam, in že sva tiščala oba s svojima hrbtoma potrpežljivo steno. Nasmejem se mu, kaj li namerava. »Le čakajte!« je dejal pa začel drgati s hrbtom in capljati z nogami, in spravil se je tako za kakšnega pol metra niže od mene. Zopet mi da roko in mi pomaga ga posnemati, in kmalu sem bil zraven njega. Nato se zopet on pomika s hrbtom in z nogami, pa spet jaz — in prišla sva po tem gotovo izvirnem načinu vedno niže in dalje, dokler nisva skrbno s hrbtoma obrisala vse več ko 15 sežnjev dolge stene in spet našla na skali razpoklin in robov.

Naposled srečno dospeva na toliko zaželeno trato, od koder je naju peljala čisto nedolžna pot v Bistriško dolino na Uršičev dom. Po kratki krepčavi sem se poslovil od svojega vodnika tako srčno, ka-

kor od najzvestejšega milega prijatelja, ter dospel pozno zvečer v Kamnik.

Drugi dan se usedom popoldne v Ljubljani na brzovlak v kupé drugega razreda v isti obleki, v kateri sem bil prišel s Skute.

Meni nasproti sedi elegantna dama s svojim soprogom. Kmalu zapazim, kako me je začela ogledovati od nog do glave, in zabavalo me je, kako je njen obraz kazal vedno več osuplosti. Pa ni čuda: črevlji so bili oglodani, suknja in hlače pogosto natrgane, moje roke polne krvavih prask. Če sem premikal nogo ali roko, vselej je zopet našla kako novo hibo. Drezala je svojega moža ter mu šepetala kaj na ušesa in z očmi me vpraševala, kaj vse to pomeni, jaz pa sem natihome se smeje obrnil se od nje in zadovoljno gledal Savinske planine, katere so se svetile v najlepšem solnčnem žaru. Naposled začne njen mož pogovor z menoj. Jaz prav prijazno odgovarjam, kmalu se gospa jame vtikati v razgovor in po ne dolgem uvodu plane na me z vprašanjem: »Ne zamerite, gospod! Kje ste bili?« In šele po prav srčnem smehu, katerega se nisem mogel vzdržati, sem kazal na Savinske gore ter jima moral povedati vse dogodke, dokler se nismo ločili v Celju.

80 LET PROF. MARIJANA LIPOVŠKA

IME, VKLESANO V GORNIŠKO KULTURO

TONE STROJIN

Visok in okrogel jubilej takega človeka, ki je v vsaki svoji potezi ohranil smisel za lepoto, natančnost in korektnost, pa poleg tega še marsikaj drugega, je zagotovo kulturni dogodek tudi za planinsko organizacijo, ki ima takšnega in tako dolgo let zvestega člana. Vse, kar je prišlo izpod Lipovškovih rok, gib roke po klavirskih tipkah, izpovedana ali zapisana beseda, prevod ali že misel, vse je bila dragotina za planinsko kulturo. Vsak urednik Planinskega vestnika je z Lipovškovim branjem imel gradivo za prve strani. Kulturni dogodek je že jubilej priznanega slovenskega glasbenika, virtuozja koncertanta, komponista, glasbenega pedagoga, daleč po glasbenem svetu znanega ime, na, za gornike pa enega od najboljših planinskih peres, kar smo jih imeli, potopisca iz naših planin, turnega smučarja, fotografa amaterja z umetniškimi kompozicijami iz narave.

LIPOVŠKOVE LITERARNE KOMPOZICIJE

Lipovškovo gorniško osebnost zasledimo že pred zadnjo vojno. Bolj kot v TK Skala — članstvo v njej je bilo že samo po sebi

priznanje osebi — se Lipovšek pojavlja v družbi sebi primernih, kulturno in gorniško visoko stoječih mladih izobraženec, ki jih sicer poznamo iz planinske zgodovine in literature. Iz tega obdobja so zgodnji prispevki za Planinski vestnik: s pomladanskih in jesenskih izletov, pa s smuških tur, ki jih je lahko naredil vsak. Toda če se poglobljamo v izrazno stavbo teh Lipovškovih spisov, spoznamo, kako se iz malih podvigov dá ustvariti literarna umetnina, kako iz vsakega stavka svojih misli pisec zna izpovedati bogastvo misli. Pravi dokaz, da za literarno ustvarjanje ni treba hoditi v Himalajo!

Ni jih malo, ki so nekatere Lipovškove sestavke v Planinskem vestniku, tiste iz Fužinarskih planin, iz gorá okrog Velega polja ali okrog Storžiča in drugod, uporabili kot vodnik — in še več od tega. Naj bo jubilantu v zadovoljstvo in priznanje, da so se sledniki njegovih besed poistovetili z njegovimi potmi skozi gorsko tišino. Lipovšek je s takimi sestavki ustvaril zgodbo o slovenski zemlji: ne za heroje, pač pa za uživalce gorske lepote. Podobne knjige, kot so Steze, smučišča in skale, vsaj že dve desetletji zama pri-čakujemo iz založniškega programa naših hiš.

Tudi kompozicija Lipovškovih fotografij v Planinskem vestniku in knjigah je zvesta

skalaški, predvsem pa Ravnikovi fotografiji, izvrstno estetsko ugašena, lirično izpovedna in izpiljena. Ni dvoma, da je na Lipovška vplival prof. Janko Ravnik, njegov učitelj, glasbenik in gornik. Toda Lipovšek se je planinske fotografije lotil vzporedno s pisanjem, hojo, turnim smučanjem in plezanjem, kot se s tem ukvarja vsak kompleten gornik. Kljub vsemu Lipovškove plezalne ture niti za današnji čas niso kar tako. Jedrnato so navedene — enako kot vsa druga življenjska, glasbena, pisateljska in prevodna bera — v pisanju prof. Tineta Orla ob Lipovškovi sedemdesetletnici (PV št. 4/80, str. 173 do 176), zato je ne bomo ponavljali. Ker je čuval prste za svoje srečne ure ob glasbi, ni v alpinistiki segal višje.

Kar ni storil on, je dosegla hči Barbka Lipovšek-Ščetinin s Pikom Lenina v Pamirju. S tem podvigom je bila dolgo najvišja Jugoslovanka, nasploh pa ena od naših najboljših alpinistk vseh časov, očetov ponos in zaradi prezgodnje smrti od takrat očetova velika bolečina.

POMEMBNO JE BITI V GORAH

V prevajanju tuje alpinistične in Kugyjeve literature je Lipovšek po znanju naravnost encikloped. Skupaj z Liljano in Francetom Avčinom, pa tudi Frančkom Vogelnikom, gre Lipovšku zasluga, da smo dobili skoraj celega Kugyja v slovenščini in tudi stik z najpopularnejšo svetovno gorniško literaturo. Skrajšal nam je zamudo, s katero so med nas prišli Tenzin-gov Everest ali klasični Harrerjev Eiger-jev Belí pajek. Lahko rečemo, da je zbirka Domače in tuje gore iz mariborske založbe Obzorja imela v njem dolgo časa oporo za svoje planinske založniške naloge, dokler mu oči niso opešale.

To, kar jubilarja posebej odlikuje, je poznavalsvo ne le s področja knjige, ki jo piše ali prevaja, pač pa znanja zgodovine, pregleda leposlovja, imenoslovja, morfologije, botanike, skratka, enciklopedičnost, ki je v primerjavi s piscem, ki ga prevaja, zavidljivo visoka. V prevodu in izrazu je bil vedno natančen in korekten.

Prof. Lipovšek je vse to ustvarjal iz notranje potrebe in nesebičnosti. Še malo ni mislil na nagrade ali pisal za priznanja in nagrade; po prejetih planinskih odličjih je marsikateri, ki je za širšo planinsko javnost anonimen, enak njemu. Ljubše od vsega mu je bilo, da se kaj dobrega postori za planinski narod. Gore je jemal kot eno od najbolj pristnih vrednosti v življenju. Njegove besede, ki veljajo tem spoznanjem, so iz njegove globoke življenjske izkušnje.

Ko danes pišem to vezilo, se sprašujem, zakaj jubilarnta PZS uradno ni bolj »uporabljala«. Odgovor je jasen: ker se sami nismo trudili, da bi bili bolj kulturna or-

Marijan Lipovšek, razpet med glasbo in gore

ganizacija, bolj sledniki vere, v kateri so ustanovitelji SPD snovali našo organizacijo. Tako visoko kulturnih mož, kot je prof. Lipovšek, je naša planinska organizacija imela malo. Zato jubilarntovo delo opozarja na temelje, ki obsegajo človekov odnos do narave. Lipovšek nikoli ni povzdigoval končnega rezultata, kajti v poti in načinu do njega je izžareval notranjo srečo. Prav v vrhu gore ni videl končne sreče v gorah. Biti v gorah je zanj pomenilo udejanjenje notranje sreče. Uspehov v gorah ni sešteval, nikoli se ni opredeljeval do njih.

TUDI TIŠINA GORÁ JE GLASBA

Lipovšek je ime, ki bo v slovenski gorniški literaturi za vedno zapisano. Brati in obravnavati ga je treba kot celoto. Toda tudi pri posameznih opombah, ki jih je zapisal v svojih knjigah in prevodih, spoznamo izgradnjo te osebnosti. Ali nam bo tako osebnost spet kmalu podaril čas? Čas, ki ga živimo, in gore, v katere hodimo, namreč nimajo prav lepega kulturnega videza.

Lipovškova literarna beseda je njegov odnos do gorskega sveta, do samo njemu lastne glasbe tega prostora. Težko je reči, kaj je bolj cenil, besedo ali glasbo. Osebnostno menim, da glasbo, kajti beseda lahko tudi laže, se pretvarja in vznemirja, glasba pa je lahko samo pravilna — ali pa to sploh ni glasba. Ali je zaradi tega

glasba plemenitejša od besede, ve najboljše sam avtor. Pravijo, da je glasba govorica posvečenih, ki tudi v tišini poslušajo njen šepet, ker je izrazni jezik neke svojiske resnice, umetnost sporočila na visoki ravni. Tudi tišina gorá je glasba svoje vrste; je tisto sporočilo notranje izpovedi, ki ga ne razloži ne fizika, ne filozofija, ampak preprosto umetnost sama. In kaj je bilo lepšega za jubilarov osem-

deseti rojstni dan kot to, ko je baržunasti glas svetovno znane mezzosopranistke Marjane Lipovšek, njegove hčerke, odmeval pod svodom velike dvorane Cankarjevega doma v Ljubljani ob očetovi klavirski spremljavi! To je bil praznik za očeta — in praznik za vse. Jubilaru ob jubileju čestitamo vsi slovenski gorniki, ki nam je mar do resnice v gorah.

ZA ČIM SMO STREMELI V GORSKEM SVETU?

ČLOVEK DAJE MRTVI SNOVI LEPOTO

DUŠAN FURLAN

»V prilogi Ti pošiljam en Dušanov spis, ker se mi zdi pravilno, da ga imaš Ti,« je lansko jesen pisala Mariborčanu Dušanu Vodebu vdova lanskega maja umrlega gornika Dušana Furlana.

To Furlanovo razmišljanje iz kdo ve katerega leta je Dušan Vodeb poslal Planinskemu vestniku in zraven napisal tole: »Vse Furlanove besede z občudovanjem sprejemam in so name napravile izreden vtis. Spoznavam Furlana kot še nikoli doslej: v njegovem občutenem dojemanju narave, hribov, alpinizma, prijateljev. Čeprav sva si bila z Dušanom zelo blizu, sošolca, skupaj med ustanovitelj mariborskega alpinističnega odseka in večkrat v skupni navezi pri plezanju, ga le nisem dovolj spoznal in poznal, njegov notranji odnos do narave, do gorá in alpinizma. Sedaj Dušana Furlana še bolj cenim kot spoštovanega, poštenega in resničnega prijatelja.«

Tako dajemo to Furlanovo gorniško pre-mišljevanje v branje slovenskemu planinskemu občestvu. (Op.ur.)

* * *

Ko mi je bilo šest let, sem v prvi razred osnovne šole pohajal k očetu, ki je takrat učiteljeval v Šempolaju na Krasu. Nekega jasnega, sončnega dne nas je oče, svoje učence, popeljal na sprehod do Trnovce, vasi pod borovim gozdom, četrto ure oddaljene od Šempolaja. Tu sta ob cesti, ki teče pod vasio proti Trstu, dva velika stara topola. Prav tu je v dneh, ko je ozračje sveže in čisto, videti vso verigo Julijcev kot na dlani.

Sredi med njimi, veličastno kipeč proti nebu — Triglav. »Naši pradedje, stari Sloveni«, nam je takrat govoril oče, so ga častili kot božanstvo. Danes je še samo najvišja in najlepša slovenska gora, toda v njem, v njegovi podobi so vedno bile, so in vedno bodo zapopadane vse naše slovenske sanje in stremjenja, vsa naša preteklost in bodočnost.«

Ne vem, če smo otroci takrat očeta kaj

prida poslušali in razumeli. Spominjam pa se, da sem ves prevzet strmel v sanjsko čipkasto črto belih vršacev, ki so se jasno, razločno črtali na daljnem modrem obzorju. Nad vsemi je kraljevsko nedostopen v svoji suvereni samotnosti kraljeval Triglav, najbolj slovenska gora vseh gorá.

GOZDOVNICI POD STOLOM

Od takrat sem v sebi nosil nekakšno pravljico vizijo o gorah in o vsem, kar je z njimi v zvezi. Razen v nekaterih malenkostih, narekovanih od neovrgljive stvarnosti, se tej viziji nisem več odrekel. V življenju mi je pomagala marsikaj bistvenega spoznati, ceniti to, kar je cene vredno, spoštovati naravo in človeka kot njen najvišji dosežek.

Z rodne Krasa sem se kasneje po sili razmer preselil z družino v Maribor. Štajerska je čudovit svet v primeri z mojim takrat domala golim, skalnatim Krasom. Zeleni gozdovi, mogočno vodovje Drave, sončni vinogradi z veselimi klopotci: vse to je meni porajalo občutja, ustvarjalo vzdušje, katerega protagonisti so bili zeleni lovci, srne in jeleni, smrekovi gozdovi — ob živahnih štajerskih sredi bogatih vinogradov in sadovnjakov. Vse mi je bilo blizu, kot so, recimo, predgorja Alp blizu pravim goram s silnimi ostenji in apnenčastimi vršaci. Ti pa so bili daleč.

Toda prej kot sem se nadejal, sem se zares znašel pod njimi.

Bilo je med taborečimi gozdozniki ob jazu pri Žirovnici. Nad nami se je v nebo čokot dvigal Stol. Krog in krog, daleč naokoli — vrhovi neznanih gora. Nedaleč za našimi šotori morda petnajst metrov visoka skala. Tu sem se prvič poskusil v plezanju. Potem spet nič; le vztrajna želja, da bi se pravim goram zares približal, ni obmirovala.

Dobil sem v roke Kugyjevo iz življenja gornika. Ta me je šele razveljala! Priložnosti, da bi sam kaj podobnega doživel, pa ni in ni bilo. Hodil sem z vrstniki po Pohorju, užival v naravi, v napornih hojah, nad kakim posebnim doživetjem, toda ti stega pravega in pričakovanega ni bilo.